

основные гастрономические события, происходящие в течение года, в том числе: Луцкий фестиваль уличной еды «Lutsk Food Fest», этно-фестиваль «Рождество в Луцке», «С любовью к салу» в г. Луцк, «Троицкая ярмарка» на Черниговщине, черниговский «Фестиваль хлеба», «Международный фестиваль дерунов» в Коростене.

Ключевые слова: гастрономический туризм, Полесье, кухня, традиции, путешествия.

Abstract:

Ierko I. V., Adamovych A.O. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GASTRONOMIC TOURISM IN THE POLISSYA DISTRICT.

The article dedicated to the issues about development of gastronomic tourism of Polissia. Selected features, advantages and prospects of given region. Nominated major problem, investigated the strong sides of conditions of Polissia's gastronomic tourism, designed the methods and techniques by which, it can reach the fundamentally new level. The article defined the gastronomic tourism, deeply characterized the features of Polissia's food and traditions and customs. Also highlighted the perspective kinds of gastronomic tourism for Polissia, such as: honey, fish, fruit-vegetables, mixed, tasting grain products and tasting low alcohol beverages. Characterized Polissia infrastructure, which plays an important role in the gastronomic tourism in the region. Infrastructure represented by developed recreated complexes, availability of comfortable establishments of accommodation and food. The most interesting dining options: restaurant «Kurin», «Vognem i Mechem», «Vulik», «Kozacha Levada» ethno-restaurant «Panych», «Medova hata» (in Lutsk); restaurants «Kolyba» and «Hutorok», snack bar «Chernigivsky stravy» (Chernigov); restaurants «Dva otamany», «Pidkova» hotel-restaurant complex «Filvarok» (in Zhitomir) and «Stara guberniya» (near Zhitomir). Listed the main astronomical events throughout the year, such as: Lutsk street food festival «Lutsk Food Fest», ethnic festival «Christmas in Lutsk», «With love to fat» in Luck, «Trinity Fair» in Chernihiv region, Chernihiv "Festival of bread", "International festival of potato pancakes" in Korosten. Key words: gastronomic tourism, Polissia, cuisine, traditions, traveling.

Key words: gastronomic tourism, Polissia, cuisine, traditions, traveling.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 18.04.2016р.

УДК 911.2:504.54 (477. 43)

Світлана НОВИЦЬКА

ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИМИ РЕКРЕАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ

Розроблено критерії і показники, здійснено бальну оцінку геолого-геоморфологічних рекреаційних ресурсів фізико-географічних районів в межах Тернопільської області. Виділено чотири типи районів з найсприятливішими (Ходорівсько-Бучацький, Збаразько-Смотрицький (Товтровий), Чортківсько-Кам'янець-Подільський і Кременецький фізико-географічні райони), середньо сприятливими (Миколаївсько-Бережанський, Вороняцький, Гримайлівсько-Гусятинський фізико-географічні райони) і малосприятливими (Радехівсько-Бродівський, Смигівсько-Славутський, Вілійсько-Ізяславський, Лановецько-Теофіпольський, Підволочисько-Авратинський, Зборівсько-Теребовлянський фізико-географічні райони) геолого-геоморфологічними рекреаційними ресурсами.

Ключові слова: бальна оцінка, геолого-геоморфологічні рекреаційні ресурси, спелеоресурси, печера, рельєф.

Геолого-геоморфологічні рекреаційні ресурси – це елементи геологічного середовища, поєднання різних форм і типів рельєфу, що мають психолого-естетичну, пізнавальну, медико-біологічну та іншу цінність, використовуються для відновлення фізичних і духовних сил людини. Об'єднуючись з іншими рекреаційними ресурсами, вони створюють високий рівень атрактивності будь-якого ландшафту. В межах курортології детально досліджені ресурси мінеральних вод, лікувальних грязей і клімату, а такі високоатрактивні ресурси, як геолого-геоморфологічні, до сьогодення залишаються маловивченими.

В різний час дослідженням даного питання займалися такі вчені: В.С. Преображенський, Л.І. Мухіна, Б.Н. Ліханов, О.О. Мінц, М.С. Мироненко, І.Т. Твердохлебов, О.О. Бейдик, М.М. Покоłodна, Л.О. Багрова, П.Д. Під-

городецький, Л.П. Царик, Г.В. Чернюк, М.Р. Питуляк, М.М. Амірханов, М.С. Лукашин. Найповніше природно-рекреаційний потенціал адміністративних одиниць України було оцінено Руденком В.П. Комплексну бальну оцінку ресурсно-рекреаційного потенціалу регіонів України зробив Бейдик О.О.

Мета дослідження: здійснити оцінку потенціалу геолого-геоморфологічних рекреаційних ресурсів Тернопільської області та особливостей їх розміщення; розробити типологію території Тернопільської області за забезпеченістю геолого-геоморфологічними рекреаційними ресурсами.

Тернопільська область приурочена до однієї геоморфологічної області Волино-Подільської височини, в складі якої виділяють дві підобласті: Подільську структурно-денудаційну височину та Малопопільську алювіально-

водно-льодовикову рівнину [3]. В залежності від поширення генетичних типів рельєфу, їх особливостей в межах підобласті Подільської височини виділяється шість геоморфологічних районів: Гологоро-Кременецька моноклінальна гряда (горбогір'я), Подільська горбиста гряда, Тернопільська структурно-пластова рівнина, Придністровська структурно-пластова глибокорозчленована рівнина, Східно-Подільська структурно-пластова рівнина і Товтрова горбиста рифова гряда [5].

Аналіз рекреаційних ресурсів рельєфу нами проводився в розрізі цих геоморфологічних районів, тому представимо їх детальніше.

Гологоро-Кременецьке горбогір'я – це високопіднята (понад 400 м) вододільна смуга північного краю Поділля. Вона має різко виражену асиметричну будову – стрімкий обривистий північний схил висотою 150-200 м (Північно-Подільський уступ), і пологий південний. Східну частину гряди від Ікви на заході до Збитеньки на північному сході часто називають Кременецькими горами. Характерною особливістю гряди є наявність перед її північним краєм ряду ерозійних останців і останцевих масивів. Рельєф Гологоро-Кременецького горбогір'я, зокрема його пейзажна привабливість, контрастність з одноманітним рівнинним рельєфом Малого Полісся, наявність значної кількості природних пам'яток і оглядових точок створює передумови для розвитку тут оздоровчої (прогулянково-споглядальної), спортивної (санний спорт, лижний спорт), та пізнавальної (наявність різноманітних пам'яток природи) рекреації. Проте, при складанні маршрутів потрібно враховувати наявність таких явищ, як зсуви і обвали, і уникати ці небезпечні ділянки.

Подільська горбиста гряда є східним найбільш піднятим краєм Західно-Подільського горбогір'я. Її східна межа проходить по вододілу Золотої Липи та Стрипи, західна лежить у межах Львівської і Івано-Франківської областей. Абсолютні позначки поверхні гряди досягають 400-440 м. Поверхня гряди інтенсивно розчленована глибокими (до 150-200 м) зрілими системами лівих допливів Дністра (Гнилої Липи, Золотої Липи, Коропця) та балками. Річкові долини та балки при глибокому врізі характеризуються досить широкими днищами та м'якими обрисами, у Придністров'ї вони більш вузькі. Цей район можна охарактеризувати як один із найсприятливіших для розвитку спортивної, оздоровчої та пізнавальної рекреації.

Тернопільська структурно-пластова рівнина, порівняно з оточуючими грядами, займає

більш низький гіпсометричний рівень. Поверхня рівнини плоска, слабо хвиляста, злегка нахилена на південь – південний схід. Її абсолютні позначки на півночі досягають 380-400 м, на півдні – 300-350 м. Ріки Стрипа і Серет розчленовують рівнину у субмеридіональному напрямку, але у верхів'ях вони течуть з північного заходу на південний схід. На півночі долини річок неглибокі, із заболоченими днищами і пологими схилами. З віддаленням на південь характер річкових долин змінюється, вони стають глибшими, набувають каньйоноподібних форм. Більша частина Тернопільської структурно-пластової рівнини покрита лесовими породами, на яких сформовані високоякісні чорноземні ґрунти, що й сприяло значному сільськогосподарському освоєнню цієї території (розораність сягає 60-70 %), що з одного боку обмежує розвиток в цьому районі рекреації, а з іншого – така спеціалізація на виробництві сільськогосподарської продукції здатна забезпечити рекреантів високоякісними продуктами харчування. До того ж до 25% території зайняті прирічковими місцевостями, які загалом є сприятливими для відпочинку населення. Наявність виходів лікувальних мінеральних вод і родовищ лікувальних грязей створює передумови для розвитку тут лікувальної рекреації.

Східно-Подільська структурно-пластова рівнина розміщена на схід від Товтрової гряди, її абсолютні позначки досягають 340-350 м. Поверхня рівнини плоска, слабохвиляста. Найбільш піднята частина Східно-Подільської структурно-пластової рівнини – Авратинська височина. Цей район є обмежено придатний для розвитку рекреації внаслідок значної розораності земель, незначної залісненості та одноманітності рельєфу.

Товтрова горбиста рифова гряда простягається з північного заходу на південний схід по лінії Підкамінь – Збараж – Скалат – Гримайлів і далі за Збруч у напрямку Кам'янця – Подільського. Загальна ширина гряди – 3-15 км. Абсолютні висоти 380-430 м. Горбогірно-грядова форма рельєфу на фоні сусідніх рівнинних надає цьому району особливої естетичної привабливості, контрастності і різноманітності. Товтрова горбиста рифова гряда придатна для розвитку оздоровчої, спортивної, пізнавальної і лікувальної рекреації.

Найбільш атрактивним рельєфом для розвитку рекреації в межах Тернопільської області володіє Придністровська структурно-пластова рівнина, що охоплює південну частину Західного Поділля, яка прилягає до Дністра. Район вирізняється значною глибиною ерозій-

ного врізу річок (150-200 м), наявністю глибоких каньйоноподібних річкових долин зі стрімкими обривистими схилами і вузькими, майже позбавленими заплавами, днищами. Межі річчя рівні, злегка хвилясті. Значна почленованість рельєфу, наявність водних артерій Дністра і його лівих допливів, насиченість території великою кількістю природних і історико-культурних пам'яток (унікальні відслонення найдавніших порід, печери тощо), наявність виходів лікувальних мінеральних вод сприяє розвитку рекреаційних циклів всіх видів: оздоровчого, лікувального, спортивного і пізнавального.

До геоморфологічної підобласті Малого Полісся входить лише невелика крайня північна частина Тернопільської області відділена з півдня Північно-Подільським уступом, з півночі – уступом Волинської височини. Частина Малого Полісся, яка розміщена в межах Тернопільської області належить до одного геоморфологічного району – Кременецько-Дубнівської денудаційної рівнини, що характеризується плоским, порівняно одноманітним рельєфом з низькими (210-250 м) абсолютними позначками. Пониження вкриті четвертинними супіщаними відкладами і пов'язаними з ними еоловими формами рельєфу.

Серед геологічних пам'яток, які є потенційними рекреаційними об'єктами, вирізняють такі різновиди [1]: геологічні відслонення; еталонні ділянки покладів корисних копалин; скупчення залишків давньої фауни та флори; стратотипічні і опорні геологічні розрізи;

об'єкти, які виникають внаслідок денудації, – мальовничі скелі, бескиди, химерні останці, окремість, що визначають своєрідність рельєфу місцевості; виходи на поверхню мінеральних і гідротермальних джерел, родовища лікувальних грязей; карстові прояви – порожнечі у рельєфі, печери, природні колодязі, підземні ходи, галереї; валуни, які широко представлені в області (рис. 1).

Детального аналізу потребують спелеоресурси, які є помітним рекреаційним ресурсом для розвитку спелеотуризму не лише на регіональному і національному, а й на міжнародному рівні, і мають важливе туристсько-спортивне, науково-пізнавальне, історико-культурне, навчально-краєзнавче значення (табл. 1).

Будучи територіально однією з найменших в Україні, область налічує більше сотні печер, відкриття яких триває і в даний час. На території області печери найбільше поширені у Тернопільському Придністер'ї та Товтровій гряді.

В залежності від порід, у яких утворилася печера, глибини залягання шару, його потужності, наявності або відсутності води, повітряного режиму вони відрізняються відкладами, наявністю кристалів, які є привабливими для організації рекреаційно-туристичної діяльності. Перевага спелеотуризму ще й у тому, що його розвиток не залежить від сезонів, чи пір року, оскільки під землею температура завжди є плюсовою (+9 +14⁰С).

Таблиця 1

Найбільші печери Тернопільщини*.

Карстова порожнина	Карстова область	Місцезнаходження	Довжина, м	Можливість відвідування
Оптимістична	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	232000	Для загального відвідування туристами
Озерна	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	116000	Для окремих науковців і груп досвідчених спелеологів
Млинки	Подільсько-Буковинська	Чортківський район	27000	Для загального відвідування туристами
Кришталева	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	23000	Для загального відвідування туристами
Вертеба	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	8000	Для загального відвідування туристами
Ювілейна	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	1600	Для окремих науковців і груп досвідчених спелеологів
Угринь	Подільсько-Буковинська	Чортківський район	1220	Для окремих науковців і груп досвідчених спелеологів
Комсомольська	Подільсько-Буковинська	Борщівський район	1244	Для окремих науковців і груп досвідчених спелеологів

* - за матеріалами Тернопільського клубу спелеологів "Поділля"

** - Згідно з рейтинговим аналізом печер всіх адміністративних одиниць України, проведеним О.О.Бейдиком [1] Тернопільська область займає перше місце за сумарною глибиною порожнин (371748 м), і друге місце після АР Крим за площею закарстованого району (11200 тис м²). З десяти найбільших печер України шість знаходиться на Тернопільщині.

Рис. 2.1. Оцінка геолого-геоморфологічних ПРР Тернопільської області.

Умовні позначення до рис. 2. Геологічні пам'ятки природи:

1. Гора "Пустельна" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
2. Данилова гора - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
3. Гора "Уніяс" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
4. Гора "Червоний камінь" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
5. Відслонення нижнього сармату в Залісцях - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
6. Гора "Стіжок" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
7. Скелі Словацького - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
8. Відслонення крейди в Кременці - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
9. Відслонення крем'яних утворень - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
10. Старопочаївський яр - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
11. Залісецький яр - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
12. Яр "Жаб'як" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
13. Місце знахідок решток мамонта - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
14. Міоценові відклади в Добриводах - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
15. Плейстоценові відклади ґрунтів - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
16. Гора "Бабина" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
17. Гора "Довбуша" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
18. Киданецькі скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
19. Відслонення нижнього девону - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
20. Останці Сарматського моря - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
21. Велике сідло - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
22. Останці Подільських Товтр - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
23. Останці Подільських Товтр - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
24. Чортів камінь - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
25. Кур'янівський феномен - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
26. Карстові лійки в Шумлянах - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
27. Печера "Перлина" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
28. Гусятинське відслонення силуру - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
29. Відслонення силуру в Скала-Подільській - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
30. Печера "Славка" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
31. Силурійські відклади в Кудринцях - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
32. Печера "Збручанська" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
33. Силурійські відклади в Окопах - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
34. Відслонення силуру в Трубчині - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
35. Дзвенигородські відслонення силуру - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
36. Силурійсько-девонські відклади в Дністровому - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
37. Печера "Двох озер" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
38. Худиківські відслонення нижньокрейдових відкладів - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
39. Печера "На Хомах" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
40. Відслонення крейдової системи в с. Пилипче - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
41. Печера "Кришталева" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
42. Девонські відклади - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
43. Печера "Озерна" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
44. Печера "Оптимістична" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
45. Печера "Вертеба" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
46. Печера "Ювілейна" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
47. Бабинецький менгір - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
48. Альбські відклади в Більче-Золотому - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
49. Печера "Язичеська" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
50. Карстова лійка "Язвінь" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
51. Карстова лійка "Мархонівка" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
52. Відслонення п'ятої тераси Дністра - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
53. Сенюманські багатирі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
54. Касперівські сфінкси - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
55. Дністровські феномени - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
56. Відслонення шостої тераси Дністра - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
57. Заліщицький горизонт нижнього девону - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
58. Іване-Золотецький розріз нижнього девону - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
59. Устецький розріз нижнього девону - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
60. Касперівські скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
61. Травертинові скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
62. Дорогичівські скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
63. Печера "Нагірянська" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
64. Переволоцькі травертинові скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
65. Рукомишські скелі - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
66. Відслонення міоценових відкладів - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
67. Рівна скеля - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
68. Скелі семи джерел - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
69. Монастирська скеля - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;

70. Печера "Жолоби" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
71. Відслонення середнього девону в Коржівій - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
72. Відслонення юрських відкладів - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
73. Відслонення міоценових відкладів - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
74. Відслонення девону в с. Вістря №1 - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
75. Відслонення девону в с. Вістря №2 - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
76. Відслонення девону в м. Чорткові - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
77. Гравітаційні складки - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
78. Печера "Угринь" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
79. Печера "Млинки" - геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення;
80. Печера "Улашківська" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
81. "Плейстоценові відклади" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення;
82. "Буглівський стратотип" - геологічна пам'ятка природи місцевого значення.

Родовища лікувальних торфових грязей:

1. с. Глібів;
2. с. Кльовинці;
3. с. Коцюбинчики;
4. с. Великий Говилів;
5. смт. Залізці;
6. с. Яргорів;
7. с. Великі Дедеркали;
8. с. Золотники;
9. смт. Ланівці;
10. с. Настасів;
11. с. Товсте;
12. м. Бережани;
13. м. Підволочиськ;
14. м. Зборів;
15. м. Тернопіль.

Розвиток спелеотуризму на Тернопільщині має серйозні перспективи (спелеомедицина, відкриття нових і дослідження раніше відкритих печер), оскільки базується на наявному значному природно-ресурсному потенціалі.

Також важливе значення для розвитку лікувальної та оздоровчої рекреації відіграють лікувальні грязі (пелоїди) – це природні утворення (мули, торфи тощо), які застосовуються для лікування у ваннах та аплікаціях [4]. На території області родовища торфових лікувальних грязей приурочені в основному до річкових долин і належать до геоморфологічного типу заплавної та долинної (рис. 1). Тип торфових покладів переважно низинний. Ступінь розкладання торфу середній і трохи нижчий середнього (14-19%), зольність висока в зв'язку з річковими розливами та делювіальними привнесеннями. Торф часто замулений, просякнутий вапняком, іноді з домішками піску (0,2-1,8%). Лікувальні грязі використовуються в санаторіях, профілакторіях та фізіотерапевтичних кабінетах при лікуванні захворювань опорно-рухового апарату, периферійної нервової системи, обміну речовин тощо.

У проведеному дослідженні за основу взято схему фізико-географічного районування території Тернопілля розроблене О.М. Мариничем, Г.О. Пархоменком, В.М. Пащенко, О.М. Петренком, П.Г. Шищенком [3,7]. Згідно з ним, практично вся територія області знаходиться в зоні широколистяних лісів, лише область Малого Полісся в зоні мішаних лісів. Область Малого Полісся в межах Тернопільської області представлена Радехівсько-Бро-

дівським і Смигівсько-Славутським районами; Розтоцько-Опільська горбогірна область представлена Миколаївсько-Бережанським і Ходорівсько-Бучацьким фізико-географічним районом; Західно-Подільська височинна область представлена Вороняцьким, Зборівсько-Теребовлянським, Гримайлівсько-Гусятинським, Збаразько-Смотрицьким (Товтровим) і Чортківсько-Кам'янець-Подільським районами; Середньоподільська височинна область представлена Кременецьким, Вілійсько-Ізяславським, Лановецько-Теопільським, Підволочисько-Авратинським районами. Подальше типологічне ранжування природних рекреаційних ресурсів проводилось в розрізі одиниць фізико-географічного районування.

Типологічне ранжування геолого-геоморфологічних ПРР проводилось з метою оцінки їх сприятливості для використання в рекреаційних цілях. При оцінці враховувалися наступні критерії: наявність горбогірних пасем, каньйоноподібних річкових долин, печер, геологічних пам'яток природи (відслонень, травертинових скель). Оцінка за визначеними критеріями проводилася за умовною трибальною шкалою.

При оцінці каньйоноподібних річкових долин виходили з того, що 3 бали – довжина каньйоноподібної річкової долини 101 – 300 км; 2 бали – 11 – 100 км; 1 бал – відсутні каньйоноподібні річкові долини, або їх довжина не перевищує 10 км.

При оцінці горбогірних пасем використовувалась наступна градація: 3 бали – довжина горбогірного пасма 31-110 км; 2 бали – до 30

км.; 1 бал – в межах фізико-географічного району відсутні горбогірні пасма.

При оцінці геологічних пам'яток природи використовувалась наступна градація: 3 бали – більше 20 пам'яток природи; 2 бали – 10 -20; 1

бал – до 9.

При оцінці кількості печер виходили з того, що 3 бали – більше 10 печер; 2 бали – 2 - 9 печери, 1 бал – 1 печера, або відсутні.

Таблиця 2

Бальна оцінка геолого-геоморфологічних рекреаційних ресурсів

№ з / п	Фізико-географічний район	Каньйони подібна річкова	Бал	Горбогірні пасма (висота в м і довжина в км)	Бал	Геологічні пам'ятки природи (кількість)	Бал	Печери* (кількість)	Бал	Сума	Оцінка геолого-геоморфологічних ПРР
1	Радехівсько-Бродівський	-	1	-	1	-	1	-	1	4	1
2	Смигівсько-Славутський	-	1	-	1	1-	1	-	1	4	1
3	Миколаївсько-Бережанський	-	1	350-400 (мах 443 м) Довж.52 км	3	2	1	2	2	7	3
4	Ходорівсько-Бучацький	116	3	300-400 (мах 414 м) Довж. 56 км	3	12	2	9	2	10	3
5	Вороняцький	-	1	400 м Довж.16 км	2	1	1	-	1	5	2
6	Зборівсько-Теребовлянський	16	1	-	1	2	1	-	1	4	1
7	Гримайлівсько-Гусятинський	17	2	-	1	2	1	3	2	6	2
8	Збаразько-Смотрицький (Товтровий)	19	2	398-431 м. (довж 110 км)	3	10	2	5(1)	2	9	3
9	Чортківсько-Камянець-Подільський	360	3	-	1	38	3	92(6)	3	10	3
10	Кременецький	-	1	300-400 м (мах 408 м) Довж. 34 км	3	9	1	18	3	8	3
11	Вілійсько-Ізяславський	-	1	-	1	-	1	-	1	4	1
12	Лановецько-Теофіпольський	-	1	-	1	3	1	-	1	4	1
13	Підволочисько-Авратинський	-	1	-	1	2	1	-	1	4	1

Проведена оцінка геолого-геоморфологічних ПРР за даними критеріями дала можливість провести їх типізацію (табл. 2, рис. 1).

Зокрема, до першої групи віднесено Ходорівсько-Бучацький, Збаразько-Смотрицький (Товтровий), Чортківсько-Камянець-Подільський, Миколаївсько-Бережанський і Кременецький фізико-географічні райони, з оцінкою у 3 бали.

До другої групи віднесено, Вороняцький, Гримайлівсько-Гусятинський фізико-географічні райони, з оцінкою у 2 бали.

До третьої групи віднесено Радехівсько-Бродівський, Смигівсько-Славутський, Вілійсько-Ізяславський, Лановецько-Теофіпольський, Підволочисько-Авратинський, Зборівсько-Теребовлянський фізико-географічні райони, з оцінкою у 1 бал.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О.О.Бейдик – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2001. – 395 с.
2. Зімельс М.А. Печера Кришталева / М.А. Зімельс – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 68 с.
3. Маринич О.М. Фізична географія України: Підручник -3-тє вид., стер./ О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – Киев: Т-во Знання, КОО, 2006. – 224 с.
4. Питуляк М.Р. Етнокультурні традиції природокористування та оптимізація рекреаційних функцій ландшафтів Тернопільщини: автореф. дис. на здоб. вч. ступ. канд. геогр. наук: спец. 11.00.11 «Конструкт. географія та раціональне використання природних ресурсів»/ М.Р. Питуляк – Львів., 1998. – 16 с.

5. Природа Тернопільської області [за ред. К.І. Геренчука]– Львів: В-во ЛДУ, 1979. – 169с.
6. Свинко Й.М. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан / Й.М. Свинко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 192 с.
7. Удосконалена схема фізико-географічного районування України / [Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г.] // Укр. географ. журнал. – Київ: Видавн. дім “Академперіодика”, 2003. - №1.- С. 16-22.

References:

1. Beidyk O.O. Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia: Monohrafiia / O.O.Beidyk – K.: VPTs “Kyivskiy universytet”, 2001. – 395 s.
2. Zimels M.A. Pechera Kryshstaleva / M.A. Zimels – Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 2008. – 68 s.
3. Marynych O.M. Fizychna heohrafiia Ukrainy: Pidruchnyk -3-tie vyd., ster./ O.M. Marynych, P.H. Shyshchenko. – Kyev: T-vo Znannia, KOO, 2006. – 224 s.
4. Pytuliak M.R. Etnokulturni tradytsii pryrodokorystuvannia ta optymizatsiia rekreatsiinykh funktsii landshaftiv Ternopilshchyny: avtoref. dys. na zdob. vch. stup. kand. heohr. nauk: spets. 11.00.11 «Konstrukt. heohrafiia ta ratsionalne vykorystannia pryrodnykh resursiv»/ M.R. Pytuliak – Lviv., 1998. – 16 s.
5. Pryroda Ternopilskoi oblasti [za red. K.I. Herenchuka]– Lviv: V-vo LDU, 1979. – 169s.
6. Svinko Y.M. Narys pro pryrodu Ternopilskoi oblasti: heolohichne mynule, suchasnyi stan / Y.M. Svinko. – Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan, 2007. – 192 s.
7. Udoskonalena skhema fizyko-heohrafichnoho raionuvannia Ukrainy / [Marynych O.M., Parkhomenko H.O., Petrenko O.M., Shyshchenko P.H.] // Ukr. heohraf. zhurnal. – Kyiv: Vydavn. dim “Akademperiodyka”, 2003. - #1.- S. 16-22.

Аннотация:

Новицкая С.Р. ОЦЕНКА ОБЕСПЕЧЕННОСТИ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГИЧЕСКИМИ РЕКРЕАЦИОННЫМИ РЕСУРСАМИ.

Разработаны критерии и показатели, осуществлено бальную оценку геолого-геоморфологических рекреационных ресурсов физико-географических районов в пределах Тернопольской области. Выделены четыре типа районов с наиболее благоприятными (Ходоровско-Бучацкий, Збаражско-Смотрицкий (Товтровый), Чертковско-Камянец-Подольский и Кременецкий физико-географические районы), средние благоприятными (Миколаевско-Бережанский, Вороняцкий, Гримайловско-Гусятинский физико-географические районы) и малоблагоприятными (Радеховско-Бродовский, Смиговско-Славуцкий, Вилийско-Изяславский, Лановецко-Теофипольский, Подволочиско-Авратинский, Зборовско-Теребовлянский физико-географические районы) геолого-геоморфологическими рекреационными ресурсами.

Типологическое ранжирование геолого-геоморфологических ПРР проводилось с целью оценки их благоприятности для использования в рекреационных целях. При оценке учитывались следующие критерии: наличие холмистых местностей, каньоноподобных речных долин, пещер, геологических памятников природы (отложений, травертиновых скал). Оценка по определенным критериям проводилась согласно условной трехбальной шкале.

Ключевые слова: геолого-геоморфологические рекреационные ресурсы, спелеоресурсы, пещера, трехбальная шкала.

Abstract:

Novitska S.R. ESTIMATION OF GEOLOGICAL AND GEOMORFOLOGICAL RECREATIONAL RESOURCES OF THE TERNOPIL REGION.

The criteria and indicators have been developed, the scoring estimation of geological and geomorphological recreational resources of physiogeographic regions within the territory of the Ternopil region was made. Four types of areas were proved to be the most favourable (such as Khodorivsko-Buchatsky, Zbarazko-Smotrytsky (Tovtry), Chortkivsko-Kamianets-Podilsky and Kremenetsky geographic regions), medium favourable (Mykolaivsko-Berezhansky, Voroniatsky, Hrymailivsko-Husiatynsky geographic regions) and less favourable (Radehivsko-Brodivsky, Smyhivsko-Slavutsky, Vilijsko-Iziaslavsky, Lanovetsko-Teofipolsky, Pidvolochysko-Avratynsky, Zborivsko-Terebovliansky geographic regions) geological and geomorphological recreational resources.

Typological ranking of geological and geomorphological natural recreational resources (NRR) was conducted in order to estimate their favourability for using them in recreational purposes. The following criteria were taken into account: the existence of ridges, canyon river valleys, caves, geological nature monuments (exfoliations, travertine cliffs). The estimation based on the given criteria was conducted in accordance to three-point scale.

Keywords: geological and geomorphological recreational resources, spaleoresources, three-point scale, caves.

Рецензент: проф. Брич В.Я.

Надійшла 16.04.2016р.